

วิชา คณิตศาสตร์

ม.ต้น ตอนที่ 21

เรื่อง การแปรผัน

โดยพี่ออย รัชฎาภรณ์ โษะอ้อมอุดม พิมพ์พิศิตวิเวต

สามารถรับชม รายการสอนศาสตร์ ได้ทาง
ทรูปลูกปัญญา True Visions ช่อง 9 หรือ PSI ช่อง 334
www.trueplookpanya.com/tv facebook.com/sonsart

การอุปสรพ์น

**การแปรผัน (variation) คือ ความสัมพันธ์ระหว่าง
ปริมาณสองปริมาณหรือมากกว่า โดยที่เมื่อสิ่งหนึ่ง
เปลี่ยนไปอีกสิ่งหนึ่งก็จะเปลี่ยนไปด้วยอย่างใดสัดส่วนกัน
เช่น**

A decorative graphic in the bottom right corner consisting of overlapping yellow and purple geometric shapes. On a yellow rectangular block, the Thai text "สอนพิเศษ" (Suan Pitsak) is written in a colorful, stylized font. The characters are multi-colored: "ส" is green, "อ" is blue, "น" is orange, "พ" is purple, "ิ" is yellow, and "ศ" is blue.

สอนพิเศษ

การแปรผันตรง (Direct variation) หมายถึง ความสัมพันธ์ของปริมาณสองปริมาณ โดยที่ปริมาณหนึ่งเพิ่มขึ้นอีกปริมาณหนึ่งจะเพิ่มขึ้น แต่ถ้าปริมาณหนึ่งลดลงอีกปริมาณหนึ่งจะลดลง

ให้ y แปรผันโดยตรงกับ x เมื่อ $y = kx$

โดยที่ k เป็นค่าคงตัวและ $k \neq 0$

y แปรผันโดยตรงกับ x

เขียนแทนด้วยสัญลักษณ์ $y \propto x$

1. ถ้า y แปรผันโดยตรงกับ x ขณะ $x = 15$ และ $y = 108$
จงหาค่าของ y เมื่อ $x = 60$

เรียน
การณ

2. ถ้า y แปรผันโดยตรงกับ $2x + 1$ ถ้า $y = 6$ แล้ว $x = \frac{5}{2}$
จงหาค่า y เมื่อ $x = \frac{9}{2}$

เรียนพิเศษ

**3. ถ้า B แปรผันตรงกับ A^n เมื่อ n เป็นจำนวนเต็มบวก
เมื่อ $A = 2$ แล้ว $B = 8$ และ $A = 3, B = 18$
จงหาสมการของการแปรผัน**

เรียนที่ไหนก็ได้

4. เมื่ออัตราเร็วคงเต็ม ระยะทางที่รถยนต์วิ่งได้แปรผันกับ
เวลาที่ใช้ในการเดินทาง ถ้ารถยนต์วิ่งได้ 180 กิโลเมตร ใน
เวลา 2 ชั่วโมง 15 นาที จงหาระยะทางที่รถยนต์วิ่งได้ในเวลา
7 ชั่วโมง

A decorative graphic in the bottom right corner consisting of overlapping yellow and purple geometric shapes. The Thai text "สอนพิเศษ" (Suan Pitsan) is written in a colorful, stylized font across the shapes.

สอนพิเศษ

5. ระยะทาง S ที่วัตถุเคลื่อนที่จะแปรผันตรงกับกำลังสองของเวลาคือ t ถ้าวัตถุเคลื่อนที่ได้ระยะทาง 256 ฟุต ในเวลา 4 วินาที วัตถุเคลื่อนที่ในเวลา 6 วินาที จะได้ระยะทางเท่าใด

A decorative graphic in the bottom right corner consisting of overlapping yellow and purple geometric shapes. The Thai text "เรียนที่ไหนก็ได้" (Learn wherever you want) is written in a colorful, stylized font on a yellow rectangular background.

เรียนที่ไหนก็ได้

6. จากตารางที่กำหนดให้จงหาสมการของการแปรผัน

X	60	90	120	150
Y	2	3	4	5

เรียนพิเศษ

7. ค่าใช้จ่ายในการจัดเลี้ยง ส่วนหนึ่งมีค่าคงที่อีกส่วนหนึ่งเป็นสัดส่วนกับจำนวนแขกที่มาในงานเลี้ยง ถ้ามีแขก 80 คน จะสิ้นค่าใช้จ่าย 64 บาท ถ้ามีแขก 120 คน จะสิ้นค่าใช้จ่าย 88 บาท ถ้ามีผู้เข้ามาในงานเลี้ยง 200 คน ต้องสิ้นค่าใช้จ่ายเท่าใด

สอนพิเศษ

8. y แปรผันโดยตรงกับ x^2 และ $y = 8$ เมื่อ $x = 2$
ถ้า $x = 3$ แล้ว y จะมีค่าเท่าใด

เรียน
การัน

9. ถ้า $x + 1$ แปรผันตรงกับ $2y - 1$ และ $x = -3$ เมื่อ $y = 3$ หาก $y = 8$ แล้ว x จะมีค่าเท่าใด

เรียนที่ไหนก็ได้

10. ถ้า y แปรผันโดยตรงกับ $\sqrt{x^3}$ และ $y = 9$
เมื่อ $x = 9$ ถ้า $x = 4$ แล้ว y จะมีค่าเท่าใด

เรียนที่ไหนก็ได้

11. ถ้า y แปรผันโดยตรงกับ x^2 จงหาว่า

1.ถ้า x เป็น 3 เท่าของปริมาณเต็ม y จะเป็นกี่เท่า
ของปริมาณเต็ม

เรียนที่ไหนก็ได้

2. ถ้า x เป็น $\frac{1}{4}$ เท่าของปริมาณเต็ม y จะเป็นกี่เท่าของปริมาณเต็ม

เรียนที่ไหนก็ได้

3. ถ้า x ลดลง $\frac{1}{3}$ ของปริมาณเต็ม y จะเป็นกี่เท่าของปริมาณเต็ม

เรียนที่ไหนก็ได้

**12. ระยะทางที่วัตถุตกลงมาเป็น s เมตร ในเวลา t วินาที
แปรผันโดยตรงกับ t^2 ถ้าวัตถุชิ้นหนึ่งตกลงมาได้ทาง 257.6 เมตร
ในเวลา 4 วินาที**

1. จงหาว่าเมื่อเวลาผ่านไป 1 วินาที วัตถุตกลงมาได้ทางเท่าใด

เรียนที่ไหนก็ได้

2. จงหาระยะทางที่วัตถุตกลงมาเมื่อเวลาผ่านไป 3 วินาที

A decorative graphic in the bottom right corner consisting of overlapping yellow and purple geometric shapes. The Thai text "เล่นสนุก" (Lan Nang) is written in a colorful, stylized font on a yellow rectangular block.

เล่น
สนุก

**13. เวลาของการแกว่งลูกตุ้มลูกหนึ่งแปรผันโดยตรงกับรากที่สองของ
ความยาวของลูกตุ้ม ถ้าลูกตุ้มลูกหนึ่งยาว 1 เมตร แกว่ง 1 ครั้ง
กินเวลา 1 วินาที จงหาความยาวของลูกตุ้มซึ่งแกว่ง 75 ครั้ง
ในเวลา 1 นาที**

A decorative graphic in the bottom right corner consisting of overlapping yellow and purple geometric shapes. The Thai text "เรียน การบ้าน" (Learn Homework) is written in a colorful, stylized font on a yellow rectangular background.

เรียน
การบ้าน

**14. ปริมาตรของทรงกลม (V) แปรผันโดยตรงกับกำลังสามของรัศมี (R)
ถ้ารัศมียาว 42 เซนติเมตร ปริมาตรจะเท่ากับ 310,464 ลูกบาศก์เซนติเมตร
จงหาปริมาตรของทรงกลม เมื่อรัศมียาว 21 เซนติเมตร**

เรียน
การัน

**15. ระยะทางที่รถไฟขบวนหนึ่งที่กำลังเร่งฝีจักรวิ่งไต้นั้นแปรผัน
โดยตรงกับอัตราเร่งและกำลังสองของเวลา ถ้าระยะทางที่วิ่งได้เมื่อสิ้น
วินาทีที่ 16 และสิ้นวินาทีที่ 17 ต่างกันอยู่ 132 ฟุต จงหาระยะทางที่
รถไฟขบวนนี้วิ่งได้ 4 วินาที**

A decorative graphic in the bottom right corner consisting of overlapping yellow and purple geometric shapes. The Thai text "สอนพิเศษ" (Suan Pitsan) is written in a colorful, stylized font over the yellow shape.

สอนพิเศษ

การแปรผกผัน (Inverse variation)

หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณสองปริมาณ โดยที่ถ้าปริมาณหนึ่งมีค่าเพิ่มขึ้นอีกปริมาณหนึ่งจะลดลง

ให้ y แปรผกผันกับ x เมื่อ $y = \frac{k}{x}$ โดยที่ k เป็นค่าคงตัว และ $k \neq 0$

y แปรผกผันกับ x เขียนแทนด้วย $y \propto \frac{1}{x}$

16. ถ้า y แปรผกผันกับกำลังสองของ x เมื่อ $x = 3$ แล้ว $y = 36$ จงหาค่า y เมื่อ $x = 8$

A decorative graphic in the bottom right corner consisting of overlapping yellow and purple geometric shapes. The Thai text "เรียนที่ไหนก็ได้" (Learn wherever you want) is written in a colorful, stylized font on a yellow rectangular background.

เรียนที่ไหนก็ได้

17. จงหาค่าคงที่เมื่อส่วนหนึ่งของ P คงที่ และอีกส่วนหนึ่ง
แปรสพกผันกับ Q ถ้า $P = 40$ เมื่อ $Q = 5$ และ $Q = 4$ เมื่อ
 $P = 30$

สอน
พิเศษ

18. A แปรผกผันกับรากที่สองของ B ถ้า $B = 3$
เมื่อ $A = 4$ จงหาค่า B เมื่อ $A = 36$

เรียนที่ไหนก็ได้

19. ถ้า y แปรผกผันกับรากที่สองของ x และ $x = 16$
เมื่อ $y = 200$ จงหาค่า x เมื่อ $y = 160$

เรียนพิเศษ

20. เวลาในการเดินทางแปรผกผันกับอัตราเร็ว ถ้าเดินทาง
อัตราเร็ว 40 กิโลเมตรต่อชั่วโมง จะใช้เวลา 5 ชั่วโมง
ถ้าใช้อัตราเร็ว 45 กิโลเมตรต่อชั่วโมง จะใช้เวลาน้อยลงเท่าใด

สอนพิเศษ

21. ถ้า y เท่ากับผลบวกของเลขสองจำนวน ซึ่งจำนวนแรก
แปรผันตรงกับ x อีกจำนวนหนึ่งแปรผกผันกับ x ถ้า $y = 8$,
 $x = 5$ และ ถ้า $y = 10$, $x = 6$ จงหาค่า y เมื่อ $x = 3$

สอน
พิเศษ

22. ถ้า y แปรผกผันกับรากที่สองของ x และ $y = 3$
เมื่อ $x = 4$ ถ้า $x = 9$ แล้ว y จะมีค่าเท่าใด

เรียน
การณ

23. บริษัทรับเหมาก่อสร้าง สร้างถนนมีคนงาน 15 คน ช่อมถนนสายหนึ่ง คนงานทั้งหมดช่วยกันช่อมถนนไปได้ครึ่งหนึ่ง ใช้เวลา 7 วัน ถ้ากำหนดวันทำงานแล้วเสร็จแปรพหุพันธ์กับจำนวนคนงาน จงหาว่าบริษัทรับเหมาจะต้องเพิ่มคนงานอีกกี่คน จึงจะทำงานที่เหลือแล้วเสร็จในเวลา 5 วัน

สอนพิเศษ

24. ให้ส่วนหนึ่งของ y แปรผันโดยตรงกับ x^3 และอีกส่วน
หนึ่งของ y แปรผันแบบผกผันกับ x^2 โดยที่ถ้า $x = 1$
ได้ $y = 9$ และ ถ้า $x = -1$ ได้ $y = 1$ แล้วจงหาค่าของ
 y ถ้า $x = 2$

สอน
พิเศษ

25. $x + 1$ แปรสพกพันกับ $y - 2$ เมื่อ $x = 4$, $y = 8$
เมื่อ $x = 2$ แล้ว y มีค่าเท่าไร

เรียนที่ไหนก็ได้

26. ถ้า y แปรผกผันกับกำลังสองของ x ถ้า x เพิ่มขึ้น 25% และ y จะมีค่าเป็นกี่เท่าของค่าเดิม

A decorative graphic in the bottom right corner consisting of overlapping yellow and purple geometric shapes. The Thai text "เรียนที่ไหนก็ได้" (Learn wherever you want) is written in a colorful, stylized font on a yellow rectangular background.

เรียนที่ไหนก็ได้

27. P แปรผกผันกับ Q ถ้า P เพิ่มขึ้น 50% แล้ว Q
จะเพิ่มขึ้นหรือลดลงกี่ %

สอน
พิเศษ

28. ถ้า y แปรผกผันกับ $x + \sqrt{x}$ และ $y = 1$

เมื่อ $x = 2$ จงหาค่า x เมื่อ $y = \frac{1}{2 - \sqrt{2}}$

สอน
พิเศษ

29. ถ้ากำลังสองของ x แปรผกผันกับกำลังสามของ y
และ $x = 3$ เมื่อ $y = 4$ ถ้า $x = \sqrt{72}$ แล้ว y มีค่าเท่าไร

เรียนที่ไหนก็ได้

30. ถ้า y แปรผกผันกับ $\frac{1}{\sqrt{x} + \sqrt[3]{x}}$

ให้ $y = 1$ เมื่อ $x = 1$ จงหาค่า y เมื่อ $x = 8$

1. $\sqrt{2}+1$

2. $\sqrt{2}-1$

3. $\frac{1}{\sqrt{2}-1}$

4. $\frac{1}{2\sqrt{2}+1}$

สอนพิเศษ

การแปรผันต่อเนื่อง (Combined Variation)

คือ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับชุดของตัวแปรต้นที่มีหลายตัว ซึ่งแต่ละตัวของตัวแปรต้น จะมีความสัมพันธ์แบบแปรผันตรง หรือ แปรผกผันกับตัวแปรตามก็ได้ โดยจะมีค่าคงที่เป็นตัวเดียวกัน

**31. ถ้า A แปรผันกึ่งวเนื่องกับ B และ C^2 เมื่อ $A = 6$ แล้ว $B = 9$
และ $C = 3$ จงหาค่าของ A เมื่อ $B = 54, C = 4$**

เรียนพิเศษ

32. ถ้า y แปรผันโดยตรงกับ x และ แปรผกผันกับ z
กำหนด $x = 6$, $y = 1$, $z = 2$ จงหา y เมื่อ $x = 18$
และ $z = 2$

เรียนพิเศษ

33. ถ้า y แปรผันต่อนื่องกับ x และ z แต่แปรผกผันกับ

w ถ้า $x = 5$, $y = 20$, $z = 2$, $w = 1$

จงหาค่า y ถ้า $x = 10$, $z = 3$, $w = 12$

34. ถ้า y แปรผันเกี่ยวข้องกับ x และ z^2 ถ้า $y = 6$
เมื่อ $x = 9, z = 3$ จงหาค่า y เมื่อ $x = 16, z = 9$

เรียน
ที่ไหนก็ได้

35. ถ้า x แปรผันเกี่ยวเนื่องกับ y และ z เมื่อ $x = 12$
, $y = 3$ และ $z = 2$ จงหาค่า x เมื่อ $y = 1$ และ $z = 3$

สอนพิเศษ

36. ถ้า y แปรผันเกี่ยวเนื่องกับ x และ z โดยที่ y
แปรผกผันกับรากที่สองของ u ให้ $y = 2$ เมื่อ $x = 6, z = 8$
และ $u = 9$ จงหา y เมื่อ $x = 2, z = 4, u = 4$

สอนพิเศษ

37. ให้ x แปรผกผันกับรากที่สองของ y และแปรผันตรงกับรากที่สองของ z ถ้า $x = 3$ เมื่อ $y = 4$ และ $z = 6$ ค่าของ y เป็นเท่าไร เมื่อ $x = 2, z = 2$

สอนพิเศษ

38. ถ้า x แปรผันตรงกับ z^2 และแปรผกผันกับ y แล้ว $x = 4$, $y = 1$, $z = 2$ จงหาค่าของ z เมื่อ $x = 2$, $y = 8$

เรียนที่ไหนก็ได้

39. ถ้า x แปรผันโดยตรงกับรากที่สองของ y และ
แปรผกผันกับกำลังสามของ z เมื่อ $x = 4$, $y = 9$, $z = 1$
และถ้า $x = \frac{1}{3}$, $z = 2$ แล้ว y มีค่าเท่าไร

เรียนที่ไหนก็ได้

40. ถ้า z แปรผันโดยตรงกับ xy^2 และ y แปรผกผันกับ x
เมื่อ $x = 4$ จะได้ $z = 6$ จงหาว่าเมื่อ $z = 8$ แล้ว x มีค่าเท่าไร

เรียนที่ไหนก็ได้

41. ถ้า x แปรผันเกี่ยวข้องกับ a และ b และแปรผกผันกับ d ถ้า a เพิ่มขึ้น 50% , b ลดลง 50% และ d เพิ่มขึ้น 20% แล้ว x จะลดลงกี่ %

สอนพิเศษ

42. ถ้า a แปรผันโดยตรงกับ $c (b - 2)$ และ c แปรผัน
โดยตรงกับ $b + 2$ ถ้า $a = 24$ เมื่อ $b = 4$ แล้ว a มีค่า
เท่าไร เมื่อ $b = 5$

เรียนที่ไหนก็ได้

43. ถ้า P แปรผันตาม Q^2 , Q แปรผันตาม $\sqrt{R}$ แต่ R แปรผกผันกับ S^2 เมื่อ $Q = 2$ ให้ $P = 8$, $R = 4$

และ $S = \frac{\sqrt{3}}{2}$ จงหา S เมื่อ $P = 13\frac{1}{2}$

เรียนที่ไหนก็ได้

44. กำลังไฟฟ้า P แปรผันเกี่ยวเนื่องโดยตรงกับความต้านทาน R และกำลังสองของกระแสไฟฟ้า I ถ้ากำลังไฟฟ้า 60 วัตต์ เมื่อความต้านทานเป็น 15 โอห์ม และกระแสไฟฟ้า 2 แอมแปร์ จงหา กำลังไฟฟ้า เมื่อกระแสไฟฟ้าเป็น 3 แอมแปร์ และความต้านทานเป็น 20 โอห์ม

เรียน
การัน

45. ปริมาตรของพีระมิดแปรผันโดยตรงกับพื้นที่ฐานและ
ความสูงตรง ถ้าพีระมิดมีปริมาตร 390 ลูกบาศก์นิ้ว เมื่อ
พื้นที่ฐานเป็น 45 ตารางนิ้ว และสูงตรงเป็น 26 นิ้ว จงหา
ปริมาตรของพีระมิดที่มีพื้นที่ฐานเป็น 60 ตารางนิ้ว และสูง
ตรงเป็น 14 นิ้ว

A decorative graphic in the bottom right corner consisting of overlapping yellow and purple geometric shapes. The Thai text "สอนพิเศษ" (Suan Pitsa) is written in a colorful, stylized font on a yellow rectangular background.

สอนพิเศษ

www.trueplookpanya.com